

Podporna gradiva za učitelje pri vključevanju otrok in mladostnikov iz ranljivih skupin

PODPORA GLUHIM IN NAGLUŠNIM UČENCEM

Avtorice:

Petra Košnik, Zavod RS za šolstvo

Katja Krajnc, ZGN Ljubljana

Mateja Frangež, CSG Maribor

Kristina Hosta, ZGN Ljubljana

Renata Medle, ZGN Ljubljana

mag. Amelija Mozetič Hussu, CKSG Portorož

Urednica: **Kristina Bratina**

Jezikovni pregled: **Vera Jakopič**

Izdajatelj in založnik: **Zavod RS za šolstvo**

Predstavnica: **Jasna Rojc**

Urednica založbe: **Barbara Jarc**

Spletna izdaja

Ljubljana, 2025

Publikacija je brezplačna.

Publikacija je dosegljiva na: www.zrss.si/pdf/Podpora_gluhim_in_naglusnim_ucencem.pdf

CIP

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

PODPORA GLUHIM IN NAGLUŠNIM UČENCEM

Izguba sluha vpliva na otrokovo sporazumevanje, posledično pa na njegovo socializacijo in izobraževanje. Posledice slušne izgube so zelo odvisne od stopnje in vrste izgube sluha, od časa njenega nastanka, od spodbud okolja na otrokov razvoj, od otrokovih kognitivnih sposobnosti in osebnostnih lastnosti, od zgodnje in ustrezne rehabilitacije ter od učinkovite rabe slušnega pripomočka.

Kriteriji za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oziroma motenj otrok s posebnimi potrebami razvrščajo otroke z izgubo sluha v dve glavni skupini in v več podskupin:

Naglušni učenci	Gluhi učenci
Otrok z lažjo izgubo sluha – ne sliši tiktakanja ure, šelestenja listja, tekoče vode iz pipe, glasov: s, š, f, g, h, c, č, z. V tihih pogovornih situacijah ob znani vsebini ni težav v komuniciranju. Velik izziv so razprave v razredu, oddaljenost od govorca in poslušanje tihega glasu. Otrok z zmerno izgubo sluha – poleg zgoraj naštetega ne sliši pogovora, vseh drugih glasov, nekaterih gospodinjskih aparatov. Govor sliši le od blizu. Komunikacijski izziv so skupinske aktivnosti, na primer govorne situacije v razredu. Otrok s težko izgubo sluha – poleg zgoraj naštetega na primer ne sliši pasjega laježa, klavirja, zvonca klasičnega telefona. Sliši zelo glasen govor, a ne prepozna vseh besed. Slabo ali sploh ne sliši sebe. Govor otroka s težko izgubo sluha ni povsem razumljiv.	Otrok z najtežjo izgubo sluha – poleg prej naštetega otrok s težko izgubo sluha ne sliši ropota vozil, strojev. Mogoče zaznava bobne, pokanje ognjemeta, sireno (odvisno tudi od oddaljenosti). Otrok s popolno izgubo sluha – gluhi otrok – ne sliši ničesar, močnejše zvoke iz okolja zazna iz tresljajev.

Učenci lahko uporabljajo različne **vrste slušnih pripomočkov**, ki pomagajo izkoriščati slušne ostanke ali pretvarjajo zvok v električne impulze, vendar **ne povrnejo naravnega sluha**, temveč ob procesu rehabilitacije **omilijo posledice naglušnosti ali gluhotе**. Poslušanje s slušnimi **pripomočki ni naravno**, zato je **utrudljivo**.

Splošno funkcioniranje

Naglušni otroci glasove v besedah lahko zaznavajo **nepopolno** in **popačeno**, zato jih tako tudi **izgovarjajo**. Težko sledijo **pogovoru več oseb hkrati**, zato pogosteje prihaja do **nesporazumov**. Učenčevo zmožnost poslušanja dodatno otežujejo slabše razmere v okolju, kot so **oddaljenost**

govorca, nejasen, prehiter govor, hrup v okolici. Zelo pomembno je razvijanje odgledovanja z ustnic, splošne poučenosti in bogatenje besedišča, da lažje razumejo slišano informacijo.

Gluhi otroci, ki slušnega pripomočka ne morejo učinkovito uporabljati, govor in jezik usvajajo predvsem po **vizualni poti**. Zvoke zaznavajo kot **vibracije na lastnem telesu ali izpihe** in jih slabo ali sploh ne slišijo, zato izgubljajo pomembne slušne dražljaje. Najučinkovitejši način sporazumevanja je uporaba **več komunikacijskih kanalov**, pri čemer je **vid glavni vir informacij**: branje z ustnic, znakovni jezik, ročna abeceda, govorica telesa, pisanje in slike. Branje z ustnic je težavno in odvisno od različnih dejavnikov, zato samo to ne zadošča za celodnevno komunikacijo.

Gluhi otroci, ki uporabljajo slovenski znakovni jezik (SZJ), so **dvojezični – slovenski znakovni jezik jim je materni, slovenščina pa tuji jezik**. Za njihov jezikovni razvoj je ključno omogočiti **učenje slovenskega znakovnega jezika ter podporo učiteljev in vrstnikov** v tem jeziku. Brez tega sta komunikacija in poučevanje manj učinkovita, učenec pa prikrajšan za enake možnosti.

3

Organizacija in izvajanje pouka z gluhi in naglušnimi učenci

Za gluhe in naglušne učence so pomembne prilagoditve vzgojno-izobraževalnega procesa, katerih **namen je razvijati učenčevo samostojnost in opolnomočenje** v čim večji možni meri.

Organizacija prostora

- **Učenec sedi spredaj, priporočljivo 1–2 m od učitelja**, da ga dobro vidi, tudi bere z ustnic,
- sedi naj **ob sošolcu**, ki mu je pripravljen pomagati ali lahko pomaga,
- ima **svetlobo za sabo**,
- **mize in stoli so postavljeni v obliki črke U ali polkrogu**, da učenec vidi tudi druge sošolce,
- učenec z enostransko izgubo sluha sedi tako, da je **obrnjen k učitelju s tistim ušesom**, s katerim **bolje sliši**,
- **učitelj za komunikacijo v slovenskem znakovnem jeziku** v razredu stoji ali sedi tako, da je osvetljen in v učenčevem vidnem polju,
- zagotovimo **čim manjšo odmevnost**, obložimo noge stolov in miz s **filcem**, **stene z materiali, ki vpijajo zvok** (pluta), učilnica je **odmaknjena od izvorov hrupa**.

Uporaba pripomočkov in opreme

Individualni slušni pripomočki:

- slušni aparat, polžev vsadek, kostno vsidrani slušni pripomoček (BAHA), FM-sistem.

Pri poučevanju in učenju:

- **slikovno-besedni slovarji**,
- možnost uporabe **elektronskega slovarja** slovenskega in slovenskega znakovnega jezika,

- **slovarček pojmov**, ki ga učenec ustvarja med obravnavo učne snovi sam ali skupaj z učiteljem (lahko tudi z učiteljem DSP),
- **izročki** učne snovi z **uporabo poznanih besed**, **miselni vzorci** za lažjo predstavljalivost,
- uporaba **lahkega branja** pri obravnavi literarnih vsebin,
- **videoposnetki**, po potrebi z možnostjo podnapisov,
- v dogovoru z učiteljem za komunikacijo v slovenskem znakovnem jeziku priprava **videoposnetkov vsebine v slovenskem znakovnem jeziku**.

Podpora pri socialnem vključevanju in razvoju samostojnosti

Učitelj:

- je pozoren na **morebitno socialno izključevanje**, **zasmehovanje**, **spletno nasilje** ter sprotno reševanje tovrstnih situacij,
- podpira učenca pri **predstavitvi gluhotе/naglušnosti oziroma slušnega pripomočka** in prilagoditev sošolcem in/ali predstavitvi slovenskega znakovnega jezika, v dogovoru s starši,
- učencu omogoča **izkušnje, da zmore sam** (tudi s prilagajanjem obsega nalog),
- uči **prevzemanje odgovornosti** za svoje učno delo in opravljanje nalog.

Surdopedagog:

- učencu pomaga pri **sprejemanju naglušnosti/gluhotе** ter **sprejemanju slušnega pripomočka**, ga podpira pri **samostojni skrbi** za slušni pripomoček,
- spodbuja **starše, da naučijo otroka samostojno uporabljati** in **skrbeti** za slušni pripomoček.

Prilagoditve pri poučevanju

- Izbiranje **ustreznih besed, stavkov in besedil**, pozornost na **abstraktne besede, sopomenke** oziroma njihovo jasno razlago,
- načrtovanje govorno zahtevnih vsebin **v prvih urah** in **na začetku učne ure**,
- delitev **kompleksnih nalog**, navodil in postopkov na **krajše, smiselne celote**,
- med razlago je učitelj **obrnjen proti razredu, ne hodi** po razredu, uporablja **FM-sistem**,
- učitelj govori **razločno**, z **običajnim ritmom, tempom, glasnostjo**, ne pretirava z izgovarjavo,
- učiteljeva **usta so odkrita, obraz osvetljen**,
- vse **pomembne informacije** (na primer naslov teme, ključne besede, težje besede, domače naloge, datume za preverjanje in ocenjevanje znanja ...) učitelj tudi **zapiše**,

- uporaba **konkretnega materiala, slik,**
- možnost prikazovanja **podnapisov** pri ogledu **videoposnetkov,**
- pogosto **preverjanje razumevanja razlage z odprtimi vprašanji,**
- vprašanja so **jasna in kratka,** učitelj **opozori na spremembo teme,** napove prehode,
- **spremljanje neverbalnih reakcij** učenca,
- **povzemanje** vsebine z **enostavnimi besedami,** povzemanje **glavnih točk pri diskusiji** v razredu,
- **jasno in konkretno podajanje informacij,**
- po potrebi **uporaba tehnik za priklic pozornosti,**
- pri pouku **glasbene umetnosti** učitelj upošteva slušne in govorne sposobnosti učenca,
- pri pouku **športa** je učitelj posebej pozoren na učenčevo varnost in **varnost njegovega slušnega pripomočka,**
- omogočanje **dodatnega časa za sprejemanje, predelavo informacij** in razumevanje,
- upoštevanje **daljšega časa za utrjevanje in učenje,**
- po potrebi **več časa** pri dejavnostih, ki razvijajo **poslušanje, slušno razlikovanje.**

Prilagoditve ob prisotnosti učitelja za komunikacijo v slovenskem znakovnem jeziku

- Pozornost na **ustrezen položaj** učenca in učitelja za komunikacijo v slovenskem znakovnem jeziku, da **oba jasno vidita učitelja in tablo,**
- **razlago učne snovi upočasniti** zaradi časovnega zamika pri sledenju razlagi,
- **dodavno upočasniti** razlago, če učitelja na to opozori učitelj za komunikacijo v slovenskem znakovnem jeziku,
- upoštevati **časovni zamik pri zastavljanju vprašanj** in podajanju **učenčevih odgovorov,**
- **razlaganje in prepisovanje s table ne sme potekati sočasno,** saj učenec gleda učitelja za komunikacijo v slovenskem znakovnem jeziku in ne more hkrati tudi pisati,
- **nagovarjanje učenca** in ne učitelja za komunikacijo v slovenskem znakovnem jeziku.

Prilagoditve pri preverjanju in ocenjevanju znanja

- Učitelj preveri, **ali ima učenec pravilno informacijo** o datumih,
- preden je učenec ustno ocenjen, naj ima **izkušnjo ustnega ocenjevanja** sošolca,
- učenec je **ustno ocenjen med zadnjimi,** da **večkrat sliši vprašanja,**
- učenec si lahko pomaga z **oporami,** s katerimi si je pomagal že pri učenju,
- pri pomnjenju besedila lahko uporablja **slikovne opore,**

- po potrebi preverjanje in ocenjevanje poteka **zunaj oddelka**,
- **podaljšan čas** ocenjevanja do 50 %,
- pisna in ustna navodila in vprašanja so **zastavljena jasno, kratko in razumljivo** (brez vrinjenih stavkov, pri pisnih brez pojasnjevanja v oklepajih, uporabe novih okrajšav),
- z zgledom ponazoriti navodilo (na primer **podčrtaj**),
- **poudarjene ključne besede**,
- **jasno oblikovan pisni preizkus**,
- po potrebi učitelj z **drugimi besedami zastavi vprašanja**,
- učenec naj bo **ocenjen v prvih urah pouka**, če urnik to dopušča,
- **toleranca do napak**, ki izhajajo iz motnje in/ali niso standard preverjanja ali ocenjevanja znanja, **pri tem se učitelj posvetuje s surdopedagogom, ki izvaja dodatno strokovno pomoč**,
- po potrebi so pri ocenjevanju izvzete naloge slušnega razumevanja, glasoslovja, kar terja prilagoditev kriterijev za ocenjevanje ali **nadomestne naloge**,
- učenec je **oproščen ocenjevanja slušnega razumevanja pri tujih jezikih**,
- nejasen pisni odgovor lahko **dopolni z ustno razlago**,
- individualizirano lahko **izbere drugo izhodiščno besedilo** pri ocenjevanju,
- če je učenec **med oceno**, učitelj preveri znanje na tisti **način**, na katerega zmore učenec pokazati **največ znanja**.